

Katarzyna Puchalska

Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Ekonomii
Katedra Makroekonomii i Stosunków Międzynarodowych
e-mail: k_puch@univ.rzeszow.pl

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne – kryteria atrakcyjności inwestycyjnej w sektorze usług

Kody JEL: F21, F23, O16

Słowa kluczowe: bezpośrednie inwestycje zagraniczne, atrakcyjność inwestycyjna, inwestorzy

Streszczenie. W artykule dokonano analizy czynników atrakcyjności inwestycyjnej (w odniesieniu do BIZ) dla sektora usług. Otrzymane rezultaty potwierdzają, że dla analizowanej grupy inwestorów zagranicznych decydujące znaczenie w sektorze usług ma rynek, zwłaszcza jego wielkość. Podmioty prowadzące działalność usługową podejmują głównie inwestycje zorientowane na rynek, tworząc przedsiębiorstwa-oddziały, które inwestują na rynku kraju lokaty inwestycji w celu sprzedaży tam swoich usług.

Wprowadzenie

Specyfika działalności gospodarczej powoduje, że w zależności od jej rodzaju, branży, a nawet sposobu funkcjonowania poszczególnych przedsiębiorstw preferowane są różne kryteria atrakcyjności, lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Wielu trudności przysparza wyznaczenie absolutnej atrakcyjności inwestycyjnej sektorów. Dlatego rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna danego sektora może być określona jedynie w sposób względny, na przykład w określonym momencie czasu. Niemniej dla pewnych rodzajów działalności gospodarczej można ustalić uniwersalne kryteria lokalizacji, które pozwalają w sposób przybliżony określić atrakcyjność inwestycyjną badanych obszarów czy sektorów.

Według danych zaprezentowanych w raporcie Ernst & Young (Businessinsider, 2017) w 2016 roku w Polsce ogłoszono 256 nowych bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). Zdecydowana większość (ponad 80%) wszystkich projektów BIZ w latach 2005–2016 lokowanych w Polsce pochodziła z Europy Zachodniej oraz USA, a inwestycje te obejmowały głównie: przemysł, finanse i usługi biznesowe oraz transport i komunikację. W latach 2005–2016 w tych sektorach przeciętnie realizowano 95% projektów w ramach BIZ. Choć od 2013 roku rośnie liczba nowych inwestycji w sektorze produkcyjnym, to zauważalna jest tendencja spadkowa udziału tej branży w ogólnej liczbie BIZ na rzecz usług. Coraz więcej inwestycji zagranicznych przyciąga do Polski usługi finansowe i biznesowe. W 2016 roku w Polsce ogłoszono najwięcej w całej Europie nowych projektów centrów usług wspólnych (SSC) – aż 38 ze 161 BIZ tego sektora w Europie (24%) trafiło do Polski (Businessinsider, 2017).

Uwzględniając rosnące znaczenie usług dla inwestorów zagranicznych w Polsce, celowe jest wskazanie ważności czynników wyboru sektora dla inwestorów zagranicznych. Istotne jest również omówienie głównych zagadnień teoretycznych bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W niniejszym opracowaniu wykorzystano część materiałów z badań własnych, prowadzonych w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym działających w usługach. Szczegółowa analiza dotyczy oceny cech atrakcyjności inwestycyjnej sektora usług z punktu widzenia samego inwestora.

1. Atrakcyjność inwestycyjna a motywy inwestycyjne

W literaturze przedmiotu używa się kilku bliskoznacznych pojęć, często zamiennie, jak: atrakcyjność inwestycyjna (lokalizacyjna), walory lokalizacyjne, czynniki lokalizacji, uwarunkowania lokalizacji, klimat inwestycyjny, konkurencyjność (Kozłowska, 2015, s. 78). Zdaniem Godlewskiej (2001, s. 27–28) atrakcyjność inwestycyjna to zespół przewag danego miejsca z powodu relatywnie lepszych uwarunkowań dla działalności inwestycyjnej niż na innych obszarach. Na atrakcyjność inwestycyjną składa się wiele cech i czynników, które można uznać za obiektywne, jak poziom rozwoju infrastruktury, i subiektywne – z związane z określoną gałęzią produkcji (Kozłowska, 2015, s. 79).

Czynniki brane pod uwagę w ocenie atrakcyjności inwestycyjnej przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji inwestycji zagranicznych można również podzielić na (Godlewska-Majowska, 2013, s. 55):

- a) stymulujące do podjęcia takiej działalności – na przykład wielkość i kwalifikacje siły roboczej czy chłonność rynku;
- b) niepobudzające (zniechęcające) do podjęcia działalności – na przykład wysoka stopa bezrobocia, częste zmiany przepisów, biurokracja;
- c) obojętne – niemające wpływu na podjęcie działalności inwestycyjnej.

Białoń i Janczewska (2004, s. 89) uważają, że warunkiem podjęcia decyzji o ulokowaniu inwestycji w sektorze jest zbieżność motywów inwestorów zagranicznych

z elementami atrakcyjności sektora w kraju przyjmującym BIZ. Według nich niektóre z cech atrakcyjności sektora mogą się przekształcić w czynniki atrakcyjności zwłaszcza ze względu na ich dynamiczny wpływ na decyzje inwestorów zagranicznych.

Jak podkreślają Stawicka, Kwieciński i Wróblewski (2010, s. 7–8), w literaturze przedmiotu istnieje duża rozbieżność poglądów co do ustalania rodzajów, jak i ważności czynników lokalizacyjnych inwestycji, przede wszystkim tych pochodzących z zagranicy, a nazywanych BIZ. Niemniej jednak inwestycje firm krajowych na terytorium gospodarki polskiej oraz poszczególnych regionów zależą również w dużej mierze od czynników, które w sposób istotny wpływają na decyzje przedsiębiorców zagranicznych. Determinanty inwestycyjne według nich można podzielić na pięć zasadniczych grup: ekonomiczne, polityczne, technologiczne, naturalne i kulturowo-społeczne (Stawicka, Kwieciński, Wróblewski, 2010, s. 7–8).

Wzrost znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla rozwoju poszczególnych gospodarek, regionów i sektorów doprowadził do szeroko zakrojonych badań nad determinantami tego typu inwestycji. Liczne pozycje literatury teoretycznej i empirycznej na temat BIZ katalogują długą listę determinantów, które próbują wyjaśnić inwestycje zagraniczne firm międzynarodowych w określonej lokalizacji.

Motywy i uwarunkowania inwestowania podejmowane na rynkach zagranicznych w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych stanowią swoistą funkcję dwóch grup zmiennych:

- a) zewnętrznych warunków technicznych, ekonomicznych i politycznych w otoczeniu firm;
- b) wewnętrznych warunków technicznych, ekonomicznych i organizacyjnych, a także realizowanych przez te podmioty strategii.

Można je rozpatrywać zarówno na gruncie teoretycznym, jak i empirycznym (Lizińska, 2012, s. 675). Najczęściej jednak motywy zaangażowania kapitału w postaci BIZ w literaturze dzielone są za Dunningiem na cztery grupy: poszukujące rynku, zasobów, efektywności i aktywów strategicznych.

Motywy rynkowe skłaniają do poszukiwania nowych rynków zbytu, zwłaszcza rynków dużych, zamożnych i chłonnych, o dużej dynamice PKB. Motywy zasobowe oznaczają poszukiwanie zasobów wytwórczych o charakterze podstawowym i/lub charakterze zaawansowanym. Z kolei motywy efektywnościowe polegają na dążeniu do obniżki kosztów produkcji przez wykorzystywanie za granicą zdolności wytwórczych dla pozyskania taniego zaopatrzenia w materiały produkcyjne. Motywy strategiczne prowadzą do przejmowania lokalnych przedsiębiorstw, których atuty konkurencyjne mogą wesprzeć realizację strategii ponadgranicznych firm-nabywców. W warunkach globalizacji ma miejsce wzrost znaczenia motywów o charakterze strategicznym (wspierających strategię globalne lub transnarodowe) oraz motywacji o charakterze strategicznym w ramach innych grup (Zorska, 1998, s. 108).

Niezależnie od sposobu wejścia inwestora na dany rynek zagraniczny motywy zaangażowania się w BIZ są podobne. Najczęściej wskazuje się na cztery płaszczyzny międzynarodowej działalności inwestycyjnej: zasoby, rynek, efektywność działania

i posiadane aktywa strategiczne (zob. Viola, 1996, s. 90). Motywy te wiążą się bardzo ściśle z formami inwestycji zagranicznych.

Liczne badania prowadzone w zakresie motywów inwestowania pokazują, że zmieniają się one wraz ze zmianą wartości napływających inwestycji (Lizińska, 2012, s. 684).

Kluczowe determinanty konkurencyjności współczesnych przedsiębiorstw mają charakter interaktywny, są bowiem splotem wzajemnie powiązanych ze sobą czynników, które tworzą wielowymiarową przestrzeń. Nie należy ich postrzegać jako pojedynczych wyizolowanych zmiennych, lecz jako zbiór wzajemnie zależnych elementów, które występują w tym samym horyzoncie czasowym i nawzajem się przenikają (Stankiewicz, 2008, s. 79).

2. Pojęcie bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Pojęcie bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest niejednoznaczne. Wynika ona raczej ze stopnia szczegółowości poszczególnych definicji niż ich treści ekonomicznych. Krugman i Obstfeld (1997, s. 124) definiują bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako międzynarodowe przepływy kapitału, w ramach których firma z jednego kraju tworzy lub rozszerza swoje filie w innym kraju. Aspektem, który podkreślają autorzy tej definicji, jest to, że bezpośrednie inwestycje zagraniczne pociągają za sobą obok transferu kapitału również prawo kontroli. Podobny pogląd prezentują Buckley (1995), Michalet (1997), Budnikowski (2003). Również w definicji BIZ według Jahrreissa (1984, s. 25–26) czy powołującego się na niego Karaszewskiego (2004) podkreślono, że bezpośrednie inwestycje zagraniczne to lokaty kapitału dokonywane poza granicami kraju osiedlenia inwestora dla podjęcia tam działalności gospodarczej, w efekcie którego następuje nie tylko transfer środków finansowych, lecz także konkretnych dóbr inwestycyjnych, a charakter tych inwestycji wskazuje wyraźnie na nieodłączność towarzyszących im motywów dochodowego i kontrolnego (Karaszewski, 2004, s. 19). Z kolei Parker (1974) akcentuje, że BIZ jest nie tylko „transferem zasobów kapitałowych, lecz transplantacją, która polega na kombinacji kapitału, technologii i zarządzania”. Obecnie inwestycje bezpośrednie są, jak pisze Rymarczyk (2006), najczęściej podejmowane jako element strategii przedsiębiorstw (Bożyk, Misala, Puławski, 1999, s. 161).

Należy podkreślić, że od szeregu już lat kwestia kontroli i własności firm nabywanych lub od podstaw zakładanych za granicą przez korporacje transnarodowe (KTN) jest uwzględniana przy analizie istoty BIZ przez niemal wszystkich badaczy, zwłaszcza jeśli nawiązują oni do wzorcowych definicji BIZ, opracowanych i oficjalnie przyjętych przez OECD i MFW. W myśl wzorcowej definicji ustalonej przez (OECD, 1996, s. 7) pod pojęciem BIZ rozumie się inwestycje podejmowane przez jednostkę – rezydenta jednej gospodarki (zwaną „bezpśrednim inwestorem”) „celem uzyskania trwałego wpływu (*lasting interest*) na jednostkę rezydującą w innej gospodarce” (określanej mianem „przedsiębiorstwo bezpośredniego inwestowania”). W definicji tej akcentuje się również trwały wpływ i określa się go progiem 10% akcji zwykłych lub głosów w firmie.

Posiadanie powyżej 10% udziałów implikuje istnienie długookresowych stosunków między bezpośrednim inwestorem i przedsiębiorstwem (bezpośredniego inwestowania) oraz znaczny stopień wpływu na zarządzanie tym przedsiębiorstwem (Stawicka, 2007, s. 19).

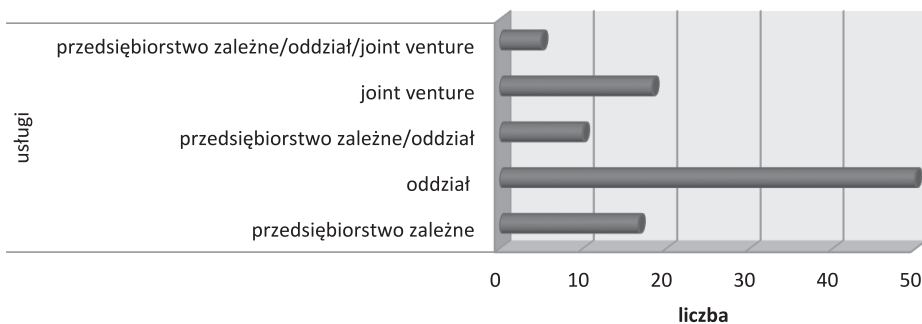
Różański (2010, s. 29) trafnie wskazuje na kilka istotnych cech tych definicji: podstawową formą dokonywania inwestycji są lokaty kapitałowe, chodzi o trwały wpływ na działalność przedsiębiorstwa. Zakłada, że inwestor powinien posiadać pakiet kontrolny akcji. Jednak wyraźnie podkreśla, że nie ma żadnych przesłanek dokonywania takiego rozgraniczenia. Podstawowym i bardzo logicznym kryterium wyróżniającym inwestycje typu bezpośredniego powinna być trwałość zaangażowania inwestora oraz stopień wpływu na decyzje podejmowane w przedsiębiorstwie, którego akcje lub udziały wykupiono (posiadanie 10% pakietu akcji tego nie gwarantuje).

Ze stanowczością stwierdzić można, że bezpośrednie inwestycje zagraniczne są kategorią złożoną.

3. Kryteria atrakcyjności inwestycyjnej – analiza danych

Badania ankietowe w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym przeprowadzono na przełomie lat 2012 i 2013. Badaniem objęto 180 podmiotów, w tym 60 prowadzących działalność usługową. Materiał empiryczny zebrano w oparciu o kwestionariusz ankiety z wykorzystaniem techniki wywiadu telefonicznego CATI – Computer Assisted Telephone Interviewing. Po wstępnej analizie ustalono między innymi formę działalności przedsiębiorstw, udział wartości sprzedaży, dominujący kraj pochodzenia kapitału zagranicznego oraz znaczenie wybranych cech, czynników atrakcyjności dla poszczególnych sektorów. W niniejszym opracowaniu zaprezentowano tylko wycinek uzyskanych wyników.

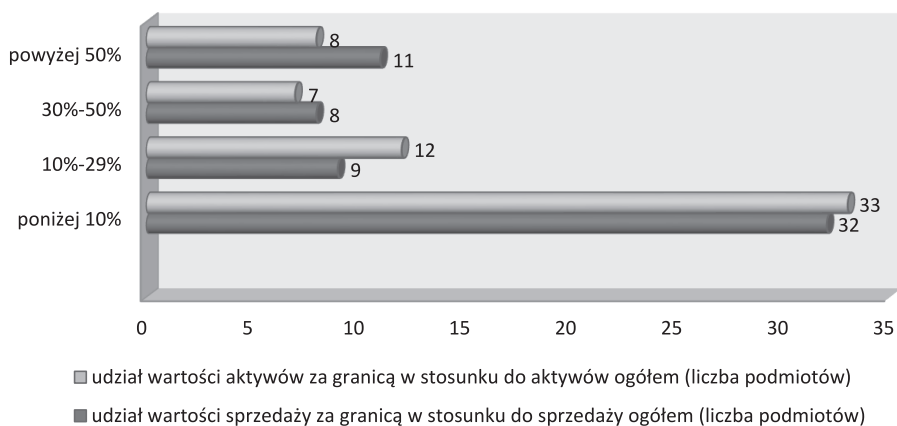
Charakteryzując badaną populację, stwierdzono, że dominującą formą działalności przedsiębiorstwa bezpośredniego inwestowania w usługach jest oddział (rys. 1).

Rysunek 1. Forma działalności przedsiębiorstwa bezpośredniego inwestowania w przedsiębiorstwach usługowych (liczba odpowiedzi)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych, N = 60.

Udział wartości sprzedaży za granicą w analizowanych podmiotach prowadzących działalność usługową w stosunku do sprzedaży ogółem kształtuje się na poziomie powyżej 50% dla 11 podmiotów, w przedziale 30–50% tylko 8 analizowanych podmiotów osiąga takie wielkości, z kolei udział wartości sprzedaży za granicą w wysokości między 10–29% ma 9 podmiotów, a przedział poniżej 10% wartości sprzedaż zagranicznych w stosunku do ogólnej wielkości sprzedaży posiada największa liczba podmiotów – 32. Również największa liczba analizowanych podmiotów wskazała na wartości aktywów za granicą w stosunku do aktywów ogółem poniżej 10% (rys. 2).

Rysunek 2. Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym według udziału wartości sprzedaży i wartości aktywów za granicą w sektorze usług

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych, N = 60.

Mając na uwadze, że atrakcyjność sektora podyktowana jest motywami inwestorów zagranicznych, ważne jest wskazanie kryteriów determinujących wybór miejsca inwestycji. Poprzez dokonanie analizy przedsiębiorstw działających w wybranych segmentach możemy bardziej poznać zarówno motywacje decyzji inwestorów, jak i cechy atrakcyjności danej branży. Przez cechy atrakcyjności należy rozumieć istniejące właściwości sektora. Hierarchia i znaczenie cech atrakcyjności sektora, jak piszą Białoń i Janczewska (2004, s. 16), wynika z motywów podejmowania inwestycji – ważnych dla inwestorów zagranicznych. Motywy podejmowania inwestycji zagranicznych w określonym sektorze mogą w pewnym zakresie charakteryzować jego atrakcyjność – z punktu widzenia zamierzonych celów strategicznych inwestorów. Zatem wyznaczenie czynników atrakcyjności w usługach pozwala na ustalenie wpływu określonych walorów sektora na decyzje inwestorów zagranicznych. Atrakcyjność sektora dla inwestorów zagranicznych może być scharakteryzowana przez określone specyficzne cechy, czyli szczególne właściwości. Inwestorzy pragnący wejść do danego sektora sami wskazują, które z cech sektora mają

charakter stymulanty, a które destymulanty. Każda z cech może więc zaważyć na podejmowanej decyzji lokalizacji inwestycji.

Dokonując oceny atrakcyjności sektora inwestycji, wzięto pod uwagę cechy jego atrakcyjności wskazane przez inwestorów. Poszczególne cechom respondenci przypisali poszczególne rangi, wskazując 0 przy całkowitym braku atrakcyjności danej cechy; 1, gdy atrakcyjność cechy była bardzo niska, aż do 10, gdy atrakcyjności cechy była bardzo wysoka w opinii respondentów.

Wśród analizowanych cech znalazły się te o charakterze rynkowym i pozarynkowym. Wszystkie cechy zostały porangowane według ich stopnia atrakcyjności, co zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Zestawienie analizowanych cech i ich rang w sektorze usługowym (%)

Cechy atrakcyjności sektora	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Wielkość rynku	1,67	1,67	3,33	3,33	1,67	6,67	13,33	16,67	25,00	10,00	16,67
Przewidywana dynamika wzrostu rynku	0,00	5,00	1,67	8,33	13,33	16,67	13,33	13,33	13,33	6,67	8,33
Barieri i trudności wejścia do sektora	3,33	3,33	1,67	6,67	10,00	25,00	15,00	16,67	10,00	6,67	1,67
Pojawiające się szanse	1,67	3,33	0,00	10,00	8,33	15,00	20,00	15,00	6,67	8,33	11,67
Pojawiające się zagrożenia	1,67	3,33	1,67	11,67	10,00	11,67	8,33	23,33	18,33	6,67	3,33
Czynniki polityczne	18,3	6,67	6,67	8,33	11,67	15,00	5,00	13,33	10,00	3,3	1,67
Nastawienie społeczeństwa do inwestorów zagranicznych	5,00	3,33	10,00	11,67	8,33	11,67	11,67	11,67	13,33	10,00	3,33
Chłonność rynku	3,33	0,00	1,67	5,00	8,33	18,33	11,67	10,00	13,33	16,67	11,67
Możliwość transferu zysków	6,67	0,00	3,33	5,00	8,33	35,00	6,67	8,33	13,33	8,33	5,00
Obecna rentowność	1,67	1,67	3,33	6,67	5,00	28,33	15,00	15,00	10,00	13,00	0,00
Przewidywana rentowność	0,00	0,00	1,67	6,67	13,33	15,00	26,67	18,3	8,33	6,67	3,33
Możliwości redukcji kosztów działalności	11,67	3,33	6,67	5,00	6,67	18,33	18,33	10,00	11,67	8,33	0,00
Ulgi podatkowe	15,00	1,67	5,00	16,67	11,67	15,00	10,00	1,67	8,33	3,33	1,67
Możliwości i koszty nabywania nieruchomości	10,00	1,67	3,33	10,00	13,33	20,00	11,67	11,67	5,00	11,67	1,67
Możliwość wycofania kapitału z rynku	8,33	1,67	3,33	8,33	18,33	10,00	11,67	21,67	13,33	1,67	1,67
Mała konkurencyjność sektora (branży)	6,67	1,67	3,33	5,00	8,33	18,33	15,00	16,67	16,67	6,67	1,67
Małe ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej	6,67	1,67	10,00	11,67	6,67	23,33	11,67	3,33	1,00	8,33	1,67
Podaż i kwalifikacje siły roboczej	6,67	1,67	6,67	5,00	13,33	15,00	16,67	15,00	11,67	5,00	3,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych, N = 60.

Jako cechą o bardzo wysokiej atrakcyjności możemy uznać wielkość rynku. Ponad 16% respondentów zaliczyło tę cechą do bardzo ważnych, przypisując jej rangę najwyższą, 25% uznało ją za ważną z rangą 8, a 16,7% przypisało jej rangę 7. Jako ważne wskazano:

pojawiające się w sektorze zagrożenia (rangę 8 wskazało 18,33% respondentów, a rangę 7 – 23,3% respondentów), jako neutralne cechy atrakcyjności sektora (ranga 5) zostały wskazane między innymi: bariery i trudności wejścia do sektora, obecna rentowność, możliwość transferu zysków, możliwości i koszty nabywania nieruchomości czy małe ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej. Za nieistotną cechę atrakcyjności sektora usług został uznany czynnik polityczny. Na uwagę zasługuje fakt, że ulgi podatkowe nie zostały wskazane przez respondentów za czynnik istotny w ocenie atrakcyjności sektora usług.

Przeprowadzone analizy wykazały, że czynniki o charakterze rynkowym, zwłaszcza wielkość rynku czy pojawiające się zagrożenia, nie tylko są ważne z punktu widzenia wyboru kraju (jak pokazuje wiele analiz o charakterze teoretycznym i empirycznym).

Podsumowanie

Rosnąca atrakcyjność sektora usług dla inwestorów zagranicznych wskazuje na konieczność określenia „zbioru przewag oraz niedostatków charakterystycznych dla miejsca dokonywanej inwestycji” (Pilarska, 2006, s. 47). W niniejszym opracowaniu poddano ocenie cechy, czynniki, które zdaniem inwestorów zagranicznych decydują o atrakcyjności miejsca lokalizacji inwestycji. Zdaniem analizowanej grupy inwestorów zagranicznych decydujące znaczenie w sektorze usług ma rynek, zwłaszcza jego wielkość. Dla inwestorów nie są istotne warunki polityczne, a jako neutralne są postrzegane istniejące możliwości transferu zysków.

Można zatem wnioskować, że analizowana grupa podmiotów działająca w sektorze usług podejmuje głównie inwestycje zorientowane na rynek, tworząc przedsiębiorstwa-oddziały, które inwestują na rynku kraju lokaty inwestycji w celu sprzedaży tam swoich usług. Należy jednak pamiętać, że jak pokazują liczne badania prowadzone w tym zakresie, motywy podejmowania BIZ zmieniają się wraz ze zmianą wartości napływających inwestycji.

Bibliografia

- Białoń, L., Janczewska, D. (2004). *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce – marketingowe metody oceny z perspektyw sektora*. Warszawa: WSM SIG.
- Bożyk, P., Misala, J., Puławski, M. (1999). *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne*. Warszawa: Wyd. Naukowe PWE.
- Buckley, P.J. (1995). *Foreign Direct Investment and Multinational Enterprise*. London: McMillan Press.
- Budnikowski, A. (2003). *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*. Warszawa: PWE.
- Businessinsider (2017). Pobrane z: <http://businessinsider.com.pl/finanse/atrakcyjnosc-inwestycyj-na-polski-2017-raport-ey> (3.08.2017).

- EY (2017). Pobrane z: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Atrakcyjno-%C5%9B%C4%87_inwestycyjna_Polski_2017/\\$FILE/EY-Atrakcyjnoscinwestycyjna-Polski-2017-pl.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_Atrakcyjno-%C5%9B%C4%87_inwestycyjna_Polski_2017/$FILE/EY-Atrakcyjnoscinwestycyjna-Polski-2017-pl.pdf) (3.08.2017).
- Godlewska, H. (2001). *Lokalizacja działalności gospodarczej. Wybrane zagadnienia*. Warszawa: Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych.
- Godlewska-Majkowska, H. (2013). *Lokalizacja przedsiębiorstwa w gospodarce globalnej*. Warszawa: Difin.
- Jahrreiss, W. (1984). *Zur Theorie der Direktinvestitionen im Ausland: Versuch einer Bestandsaufnahme, Weiterführung und Integration partialanalytischer Forschungsansätze (Volkswirtschaftliche Schriften) (German Edition) (Perfect Paperback)*. Berlin: Duncker & Humblot.
- Karaszewski, W. (2004). *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata*. Toruń: TNOiK.
- Karaszewski, W. (2008). *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne polskich przedsiębiorstw*. Toruń: TNOiK.
- Kozłowska, M. (2015). *Determinanty atrakcyjności Polski w aspekcie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych*. Katowice: Wyd. UE w Katowicach.
- Krugman, P., Obstfeld, M. (1997). *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*. T. 1. Warszawa: PWN.
- Lizińska, W. (2012). Zmiany motywów podejmowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce. *Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego*, 31, 673–686.
- Michalet, C.A. (1997). *Strategies of Multinationals and Competition for Foreign Direct Investment: The Opening of Central and Eastern Europe*. Washington: The World Bank.
- OECD (1996). *OECD Benchmark Definition Direct Investment*. Third Edition, Paris. Pobrane z: <http://www.oecd.org/> (3.08.2017).
- Parker, J.E.S. (1974). *The Economics of Innovation: the National and Multinational Enterprise in Technological Change*. London: Longman.
- Pilarska, C. (2006). Ocena atrakcyjności Polski dla inwestorów zagranicznych. *Zeszyty Naukowe PTE*, Kraków, 4, 45–75.
- Różański, J. (2010). *Przedsiębiorstwa zagraniczne w Polsce. Rozwój, finansowanie, ocena*. Warszawa: PWE.
- Rymarczyk, J. (red.) (2006). *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*. Warszawa: PWE.
- Stankiewicz, M.J. (2008). Istota i sposoby oceny konkurencyjności przedsiębiorstwa, *Gospodarka Narodowa*, 7–8, 95–111.
- Stawicka, M. (2007). *Atrakcyjność inwestycyjna Polski*. Warszawa: CeDeWu.
- Stawicka, M., Kwieciński, L., Wróblewski, M. (2010). *Analiza atrakcyjności inwestycyjnej regionu w świetle współczesnych trendów*. Analiza współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu „Analizy, badania i prognozy na rzecz Strategii Województwa Dolnośląskiego” (POKL.08.01.04-02-003/08). Pobrane z: http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Gospodarka/Studium/analiza_atrakcyjnosci_regionu.pdf (3.08.2017).

Viola, M.R. (1996). *Reputationsbildung und Auslandskapital. Entwicklung der Transformationländer Ungarn und Polen*. Wiesbaden: Deutscher Universitäts Verlag.

Zorska, A. (1998). *Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych i gospodarce światowej*. Warszawa: Wyd. Naukowe PWN.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT – INVESTMENTS ATTRACTIVENESS CRITERIA IN THE SERVICE SECTOR

Keywords: foreign direct investment, investment attractiveness, investors

Summary. The increasing attractiveness of the services sector for foreign investors indicates the need to define “a set of advantages and disadvantages specific to the location of the investment” (Pilarska, 2006, p. 47). This study assessed the characteristics, factors that, according to foreign investors, determine the attractiveness of the location of the investment. According to the analyzed group of foreign investors, the market, especially its size, plays a decisive role in the services sector. Political conditions are not important for investors, and as a neutral are perceptible the existing opportunities for transfer of profits. It can therefore be concluded that the analyzed group of entities operating in the service sector undertakes mainly market-oriented investments, create companies – branches that invest in the host country’s market for the purpose of selling their services there. It must be borne in mind, however, that there are numerous studies conducted on this subject that the motives for making FDI change with the change in the value of incoming investment.

Translated by Krzysztof Puchalski

Cytowanie

Puchalska, K. (2018). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne – kryteria atrakcyjności inwestycyjnej w sektorze usług. *Ekonomiczne Problemy Usług, 1* (130), 121–130. DOI: 10.18276/epu.2018.130-12.